

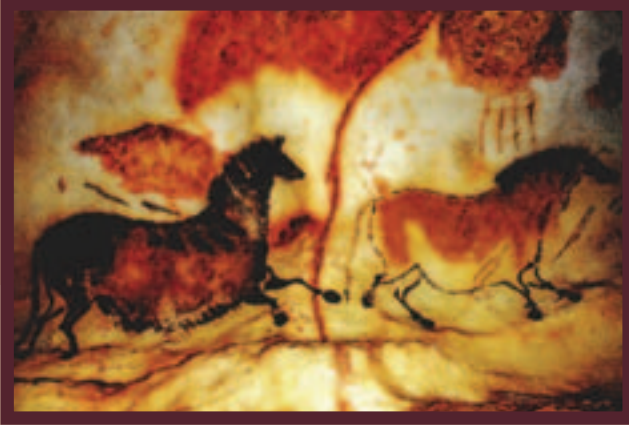
Tarihöncesi Söyled

Hangi çocuğun düşü değildir ki, o güne değin keşfedilmemiş bir yer, örneğin, bir mağara bulmak? Ardından içeri dalmak; belki kimsenin görmediği tarihöncesi eserler bulmak ya da insanı geçmişe götüren kaya resimleriyle karşılaşmak. Çok sık olmasa da kimi zaman böyle düşler gerçek olabiliyor. 1940 yılının eylül ayında, dört genç, Fransa'nın güneybatısında korulukta dolaşırken devrilmiş bir çam ağacının arkasında bir delik bu-

lurlar. Deliği biraz genişletirler ve derine doğru uzanan çatlak boyunca ilerlerler. Sonuçta daha büyükçe bir alana ulaşırlar. Fenerlerinin ışığında görebildikleri kadarıyla karşılarındaki duvarda çok büyük boyutlarda yapılmış olağanüstü güzellikte resimler vardır. Büyük kırmızı inekler, sarı atlar, boğalar, siyah geyikler... 20. yüzyılın en büyük arkeolojik keşfini yapmışlardır. Ertesi gün tüm köylüler gelir, ardından da dönemin en önemli arke-

Resimlerin İkleri...

Lascaux mağarasından görüntüler

ologları... Lascaux ("lasko" okunur) adı verilen bu mağaradaki resimler sıkı bir incelemeye alındığı gibi, halkın ziyaretine de açılır. Mağarayı günde

Norveç'te Alta Fiyortu'nda da kaya resimleri bulunuyor. Bu resimler, tarihöncesi dönemlerde kuzey bölgelerde yaşayan insanların nasıl bir çevrede yaşadıkları ve nelerle uğraştıkları konusunda fikir veriyor.

yaklaşık 1000 kişi ziyaret etmeye başlar. 1955 yılında kimi resimlerin bozulmaya yüz tuttuğu görülür. Yapılan incelemeler, ziyaretçilerin soluklarıyla verdikleri karbon dioksitin, havadaki su buharının asitleşmesine neden olduğunu ve bu asidin de kayaların üzerinde aşınmaya yol açtığını gösterir. Bir süre daha durumu izlerler, ancak en sonunda 1963 yılında mağara ziyarete kapatılır. Alınan önlemler sonucunda resimler, ilk günkü hallerine dönerler ve 1983 yılında mağara yeniden ziyarete açılır. Fransa'nın bu bölgesinde yaklaşık 100 kadar mağara vardır.

Lascaux mağarasındaki resimler, o dönemlerde yaşayan canlılara ve insanların yaşamına ilişkin bilgi veriyor. Lascaux'deki resimlerde yalnızca tek bir insan görüntülenmiş, onun dışında hep hayvanlar resimlenmiş. Hayvanların genellikle hareket halinde gösterildiği bu resimler boylarla renklendirilmiş. Çeşitli minerallerden elde edildiği düşünülen bu boyların, fırça yerine yosun ya da kıl ile sürülmüş oldukları tahmin ediliyor. Ayrıca bu

Piktograf, kaya üzerine boyanmış resimlere denir. Kuzey Amerika'da bulunan bu koyun resmi bundan 700 yıl önce yapılmış. Resmin, o dönemde yaşandığı bilinen büyük bir kuraklık döneminde yapıldığı ve bu koyunun yağmuru simgelediği düşünülüyor. Aynı kayanın üzerinde bir de el izi görüyorsunuz. Bu türden el izlerine dünyanın hemen her yerinde rastlanabilir. Bu el izlerinin kimilerinin geçmişi 30.000 yıl öncesine dayanır. Bu fotoğraftaki el izinin, bu kurak bölgede yağmur istemek için yapılan bir duayı simgelediği tahmin ediliyor. Ancak el izleri, farklı toplumlara ve dönemlere ait kimi kaya resimlerinde imza yerine de kullanılmış.

Petroglif, kayaların üzeri kazınarak yapılan resimlerdir. Bu fotoğrafta gördüğünüz petroglifte büyük bir ayı ve ona oklarını yöneltmiş küçük küçük insanlar resimlenmiş. Bu resimde, ayının ne kadar güçlü ve insanların da ne kadar cesur oldukları yansıtılıyor. Bu tip resimler, geçmişte daha çok dinsel amaçlar için yapıyordu. Kaya ressamalarının çoğu, kendi toplumlarında dini liderlerdi. Bu resimleri de tıpkı ayının gücünü resimlediklerinde olduğu gibi, karşılaştıkları sorunlara çözüm aradıkları sırada büyü amacıyla yaparlardı. Ne yazık ki bu fotoğraftaki kaya resimlerine birtakım bilinçsiz insanlar zarar vermişler. Dikkatle bakarsanız, kaya resimlerinin üzerindeki kurşun izlerini görebilirsiniz. Binlerce yıl önceden günümüze kadar kalabilmiş bir esere günümüzde birilerinin zarar vermesi ne kadar üzücü değil mi?

Türkiye'de de çok sayıda kaya resmi bulunuyor. Antalya'daki Karain, Öküzini, Beldibi, Belbaşı, Kumbucağı ve Kadiini mağaralarının dışında Van, Hakkari gibi illerimizde de tarihöncesinden kalma resimlere rastlanıyor. Cilo-Sat dağlarının Gevaruk Vadisi'nde bulunan kaya resimlerinin 5000 yıllık bir geçmişi olduğu düşünülüyor. Bölgede bugüne değin yaklaşık 1200 tarihöncesi resim bulunmuş.

bölgedeki pek çok mağarada bulunmuş olan içi boş kemikler de boyaları duvara üfleme amacıyla kullanılmış. Bu kaya resimlerinin, nedeni bugün tam olarak bilinmese de olasılıkla av büyüsü olarak yapıldıkları düşünülüyor.

Tarihöncesi dönemlerden kalma kaya resimlerine Afrika'dan Asya'ya Amerika'dan Avrupa'ya kadar dünyanın her yerinde rastlanabiliyor. Bunların her biri farklı toplumların yaşamlarına, düşüncelerine ilişkin bilgiler veriyor. Bu nedenle de kullandıkları işaretlerin anlamları da birbirinden farklı. Kaya resimlerinin, henüz yazının bulunmadığı dönemlerde yapıldığını da akıldan çıkarmak gerekiyor. Üstelik kaya resimlerinin yapılma nedenleri de çok çeşitli olabiliyor. Önemli mesajları diğer insanlara aktarmak, avlanmada güç kazanmak, önemli günleri belirten takvimler oluşturmak, kendi toplumunu korumak, dini törenlerde kullanmak, önemli olayları kaydetmek ve gençleri yetiştirmek gibi.

İspanya'daki Altamira Mağarası'nda bulunan resimlerin, kalem biçimli toprak ya da taş çubuklarla yapıldıkları düşünülüyor. Çünkü, bu çubukların kalıntıları bulunmuş. Renk olarak kırmızı, sarı, siyah ve kahverengi kullanılmış. Bu resimler, kenar çizgileri taşa oyulup araları renklendirilerek yapılmış. Boyalar, odun kömürü, manganez toprağı ve kırmızı tebeşir gibi maddelerin ezilerek suyla karıştırılarak elde ediliyordu.

Kuzey Amerika'da bulunan bu kaya resmindeki insanlar, el sallıyor gibi görünüyorlar. Bu piktografin, 300 yılı civarında yaşamış insanlarca yapıldığı düşünülüyor. Resimde insanlar, bir grup evin yakınında resimlenmiş ve onların, ailenin en yaşlı üyelerine ait oldukları düşünülüyor. Tıpkı bizim büyükanne ve büyükbabalarımızın eski fotoğrafları gibi değil mi?

Eski Amerikan Yerlilerinin Kullandıkları Simgeler

Kuşlar

İnsanlar

Güneş

Sürüngenler

Bitkiler

Kaya resimleri üzerinde çalışan bilimadamları, konunun birkaç yönünü araştırırlar. Örneğin, kimileri bu resimlerin hangi araçlar kullanılarak, hangi yöntemlerle yapıldıklarını, kimileri bu resimleri yapanların kültürel özelliklerini, kimileri kullanılan simgelerin anlamlarını, kimileri bu resimlerin hangi dönemlerden kaldıklarını, kimileri de bu resimlerin neden yapıldıklarını araştırırlar.

Zuhal Özer

Kaynaklar:

<http://www.culture.gouv.fr/culture/arcnat/lascaux/en/>

http://www.metmuseum.org/toah/hd/lasc/hd_lasc.htm

<http://www.comnett.net/~kolson/Lesson%20Plan.html>

<http://rockart.uark.edu/whatisrockart.html>

Churchman, D., "When Rocks Whisper", Ranger Rick, Temmuz 2005

Kaya Resimlerinizi Bekliyoruz

Artık kaya resimlerinin, insanların duygu, düşünce ve isteklerini diğer insanlara aktarmak için yazı yerine kullandıkları bir araç olduğunu biliyorsunuz. İster gerçekten var olan simgeleri araştırıp bularak, ister kendi simgelerinizi oluşturarak yapacağınız kaya resimlerini bize gönderin. Resimleriniz, hafifçe ıslatarak buruşturup kurduğunuz, 35 x 50 boyutlarında kahverengi kraft kâğıtlarına yaparsanız, tarihöncesinden kalmış oldukları izlenimini verebilirsiniz. Resimlerinizin arkasına neyi anlattığınızı kısaca yazmayı unutmayın.

Adres:

"Kaya Resimleri Etkinliği" TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi
Atatürk Bulvarı No:221 06100 Kavaklıdere Ankara